

Mirqiyas SEYİDSOYLU

Qədim adı Qarabulaq olan Füzuli rayonu ərazisi Səfəvilər dövləti dönməndə Qarabağ bəylərbəyliyinə tabeçiliyindəki Dizaq mahalın təkibində idi. 1827-ci il sentyabrın 10-da rus çarı I Nikolayın xüsusi fərmanı ilə Qarabulağa şəhər statusu verildi (2027-ci ildə (Qarabulaq) Füzuli şəhərinə şəhər statusu verilməsinin 200 ili tamam olacaq), 1906-cı ildən 1918-ci ilədək qəzaya, sonra isə rayon mərkəzinə çevrildi. Nəhayət, 1959-cu ildən Böyük Azərbaycan şairi Məhəmməd Füzulinin şərəfinə Füzuli şəhəri adlandırıldı. Qarabağ mahalının ən önəmli mədəni-iqtisadi, sənaye və aqrar mərkəzlərindən olan Füzuli rayonu Qədim Cavanşirlər elinin Bayat oğuz türklərinin yurd yeri kimi özünəməxsus tarixi ənənələrə malikdir. Bugünkü Füzuli rayonunda tarixən geniş əhatəli yaradıcı ədəbi-mədəni mühit formalaşmış. XIX yüzilliyin sonu-XX yüzilliyin əvvəllərindən peşəkar teatr (1913-cü ildən) fəaliyyət göstərilməklə yanaşı, ədəbiyyat və mədəniyyətin müxtəlif sahələri də inkişaf etdirilib.

Bu torpaq görkəmli muğam ustası, Xalq artisti Seyid Şuşinski, İslam Rzayev, Qəndab Quliyeva, Xalq yazıçıları İlyas Əfəndiyev və Elçin, Əməkdar incəsənət xadimi, şair Çingiz Əlioğlu, Əməkdar mədəniyyət işçisi, şair Vaqif Bəhməni, tanınmış yazıçılar Cəmil Əlibəyov, Seyran Səxavət, Nemət Veysəlli, Mətləb Misir, Oruc Səda, Əşrəf Vey səli, Sabir Arazlı kimi yaradıcı şəxsiyyətlər yetişib.

İkinci Dünya müharibəsi illərində Füzuli Mədəniyyət Mərkəzində fəaliyyət göstərən sənət adamları tərəfindən bölgədə insanlar arasında milli ruhun qorunub saxlanması, vətənpərvərlik ruhunun daha da yüksəldilməsi məqsədilə "Qarabağ ocağı" folklor teatri yaradılıb. Folklor kollektivi bölgədə mövcud olan özünəməxsus folklor nümunələrini, musiqini, etnoqrafiyanı, adət və ənənələri, sosial-məişət bilgilərini əks etdirən teatrlaşdırılmış musiqili kompozisiyalarla Füzulidə, Hadrutda, Xocavənddə, Cəbrayılda, İmişlidə arxa cəbhədə çalışan zəhmətkeşlər qarşısında çıxış edər, zəhmətkeşləri qələbəyə ruhlandırır. Mərhum rejissor Adışirin Əliyev danışırdı ki, "Qarabağ ocağı" bir gün Xocavənd qəsəbəsində erməni tamaşaçıları qarşısında dahi bəstəkarımız Üzeyir Hacıbəyovun "Əsli və Kərəm" operasının final səhnəsini nümayiş etdirib. Kərəm obrazını tamaşada canlandıran xanəndə, sevimli müğənni, mərhum Ağabala Abdullayev Kərəm obrazını ele yarıqlı səslə ifa edib ki, tamaşa zalında əyləşən erməni tamaşaçılarından biri tamaşanın doğruluğuna necə inanıbsa, özünü saxlaya bilməyib ayağa qalxaraq zaldan səslənib: "Ara, ay Ağabala, sənə qurban olum, belə ahu-nalə töküb o keşiş it oğluna yalvarma, cəhənnəmə ki, Əslini sənə vermir, verməsin, ara, qurban olum, mənəm dörd qızım var, gedək bizə, qızlarımızın hansından xoşun gəlir onu sənə verəcəm. Qurban olum, o namərd keşişə yalvarma". İllər keçdikcə "Qarabağ ocağı" öz repertuarını ge-

Ətirli güllər vadisi

17 oktyabr - Füzulinin işğaldan azad olduğu gündür

nişləndirir, respublika, ümumittifaq və beynəlxalq festivallarda, baxış müsabiqələrində uğurlara imza atır, tamaşaçıların rəğbətini qazanır. Xanlar Əhmədov, Vaqif Vəliyev, Məmməd Cavadov, Adışirin Əliyev, Mələksima Həsənova, Səfər İbrahimoğlu, Vaqif Rəhimov, Ramiz Əliyev, Nüşabə Hüseynova, Nizami Abdullayev, Eldar Novruzov, Təşkilat Nəsirov, Fatma Əhmədova, Məryəm Məmmədova, İntizar Quliyeva, Asif Şirinov, Eldəniz Məmmədov, Rafael Məmmədov, Allahyar Əliyev, Nizami Əliyev, Samir Cəlilov, Aşıq Fərman Məmmədov, Yusif Hüseynov, Əli Əliyev, Sumbat Hüseynov, Nadir Allahverdiyev və onlarla digər sənət adamı bu folklor teatrında püxtələşərək mükəmməl sənətkarlar kimi ad qazanırlar.

İllər keçir, "Qarabağ ocağı" 1989-cu ildə keçirilən "Xarıbülbul" Beynəlxalq Musiqi və Ümumittifaq xalq yaradıcılığı festivallarında böyük uğurlara imza atırlar.

Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi "Qarabağ ocağı"nın qazandığı nailiyyətləri qiymətləndirərək kollektivə Özbəkistan Respublikasının Nəmanqan vilayətində keçiriləcək "Ətirli güllər vadisi" Ümumittifaq Xalq yaradıcılığı - Folklor festivalında Azərbaycanı təmsil etmək kimi məsuliyyətli bir vəzifə tapşırır. 1989-cu ilin may ayında "Qarabağ ocağı" Folklor teatri Mədəniyyət Nazirliyinin şöbə müdiri Tahir Əliyevanın rəhbərliyi ilə Özbəkistana yola düşür. "Qarabağ ocağı"nın Nəmanqan hava limanında Vilayət Mədəniyyət və İncəsənət idarəsinin rəhbəri Sənət Abdullayevanın rəhbərliyi ilə özbək milli geyimində, duz-çörəklə bizi qarşılayırlar.

...Bu hadisədən təxminən 34 il sonra - 2023-cü il il avqustun 23-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Özbəkistan Respublikasının Prezidenti Şavkat Mirziyoyev Füzulidə inşa olunan Mirzə Uluqbəy adına 1 nömrəli tam orta məktəbin açılış mərasimində iştirak edirlər. Açılış mərasimindən bir gün əvvəl Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev ölkəmizdə rəsmi səfərdə olan Özbəkistan Prezidenti Şavkat Mirziyoyev ilə mətbuata verdikləri birgə bəyanatda belə deyir: "Bu, Qarabağın bərpası işində xarici dövlətlərin ilk hədiyyəsidir. Eyni zamanda, mən Şavkat Miramanoviç Mirziyoyevə öz dərin təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Şəxsən onun təşəbbüsü ilə Füzuli rayonunda Özbəkistan büdcəsinin vəsaiti hesabına böyük məktəb inşa edilib. Bu növbəti həmrəylik, dostluq, qardaşlıq addımıdır. Xalqımız arasında qardaşlıq münasibəti çoxəsrlik tarixi var, dostluq və qardaşlığın bütün dövrlərində biz həmişə bir-birimizin yanında olmuşuq, biri-birimizi dəstəkləmişik... Bu, bizə qarşı növbəti dostluq, qardaşlıq addımıdır və Azərbaycan xalqı bunu çox qiymətləndirir".

İşğaldan azad olunan Füzuli şəhərində Mirzə Uluqbəy adına 1 nömrəli tam orta məktəbin açılış mərasimini izləyəndə istər-istəməz 34 il əvvəl Nəmanqan şəhərində keçirilən "Ətirli güllər vadisi" adlı festivalı xatırladım və məndə iki xalq arasındakı səmimi qardaşlıq münasibətlərinin dərin tarixi köklərlə bağlı olduğuna bir daha əminlik yarandı.

Qeyd edim ki, 34 il əvvəl "Qarabağ ocağı" Nəmanqana festivala gedərkən mənəm təklifimlə o vaxt

Füzuli rayon Tarix-diyarşünaslıq muzeyinin direktoru, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Bəhram Məmmədov da Özbəkistana göndərilən heyətin tərkibinə daxil olunmuşdu. Mərhum Bəhram Məmmədov o vaxt səfər təəssüratlarını bölüşərkən özbək xalqının musiqiyə necə həssas yanaşdığından böyük şövqlə söz açardı, deyirdi ki, "Qarabağ ocağı" folklor kollektivinin musiqiçiləri milli musiqi alətimiz olan qara zurnada "Çəngi"ni ifa edəndə, az qala, bütün şəhər əhalisi rəqs edirdi. O danışırdıca mənə heyrət bürüyürdü. Özbək qardaşlarımızın bizə olan məhəbbətinin, sevgisinin belə sonsuz olduğunu təəvvürümə gətirə bilmirdim. Nəmanqan şəhərində bütün küçə və parklarda yolboyu yolların ətrafında, qazonlarda bərlil-bəzəkli müxtəlif növ qızılgüllər, tülpanlar, ətirli çiçəklər göz oxşayırmış. Deyilənləri eşidəndə istər-istəməz məndə belə bir fikir oyandı ki, festivalın adını təsədüfən "Ətirli güllər vadisi" qoymayıblar, Nəmanqan həqiqətən də ətirli güllər vadisidir.

"Qarabağ ocağı" folklor kollektiv festival günlərində müxtəlif bölgələrdə əmək və zəhmət adamları ilə görüşlər keçirməklə yanaşı, 60 min nəfərlik şəhər stadionunda baş tutacaq festival qaliblərinin qala konsertinə də hazırlanırlar. "Qarabağ ocağı" festivalda iştirak edən 60 kollektiv arasında birinci yerə çıxaraq Qran-Pri mükafatına layiq görülür.

Onu da qeyd edim ki, kollektiv Özbəkistana gedərkən özləri ilə Füzuli bölgəsini əks etdirən vacib eksponatlar, bədii, sosial-iqtisadi ədəbiyyatlar da götürmüşdülər. Məqsəd tədbirlər keçirilən yerdə tarixi-archeoloji, etnoqrafik və folklor materiallarından ibarət sərgilər təşkil etmək idi. "Qarabağ ocağı" səfər çərçivəsində Nəmanqan Vilayət Tarix-diyarşünaslıq muzeyinə dəvət olunur. Muzeydə yuxarıda göstərilən mövzularda müzakirələr aparıldıqdan sonra kollektiv muzeydə özünü apardıqları eksponatlardan, eləcə də bədii sənədi-tarixi materiallardan ibarət "Füzuli rayonu" adlı xüsusi guşə yaradır.

"Ətirli güllər vadisi" Ümumittifaq Xalq yaradıcılığı - Folklor festivalında birinci yerə layiq görülərək Qran-pri mükafatı qazanan "Qarabağ ocağı" folklor kollektivini çoxminli tamaşaçılar tərəfindən xüsusi alqışlarla qarşılanırlar.

Tamaşaçılar bir ağızdan "Azərbaycan, Azərbaycan, canı bir, qanı bir oğuz-türk qardaşlarımız" - deyərək kollektivimizi böyük sevgi ilə alqışlayırlar. "Qarabağ şikəstəsi" səslənən zaman özbək türk qardaş və bacılarımız ayağa qalxaraq 8-10 dəqiqə kollektiv gürultulu alqışlara qoşulurlar. Azərbaycan xalq rəqsçiləri səslənəndə isə minlərlə tamaşaçı stadionu axışaraq qol götürüb oynayırlar.

"Qarabağ ocağı"nın festivala qatılan heyətində kimlər yox idi - Ramiz Əliyev, Aşıq Fərman Məmmədov, Eldar Novruzov, Nüşabə Hüseynova, Təşkilat Nəsirov, Allahyar Əliyev, Fatma Əhmədova, Rafael Məmmədov, Asif Şirinov, Vaqif Rəhimov, İntizar Quliyeva, Eldəniz Məmmədov, Samir Cəlilov, Məryəm Məmmədova, Yusif Hüseynov, Əli Əliyev, Tofiq Məmmədova, Sumbat Hüseynov, Mahir Məmmədov və digərləri. İndi 34 il keçir, bəlkə də, bəzilərinin adını xatırlaya bilmirəm. Yəqin mənə bağlısındadırlar. Onlardan

bu gün dünyasını dəyişənlər də var. Allah dünyasını dəyişənlərə (Vətəndən kənarında Vətən deyə-deyə ele onlar da şəhid oldular) rəhmət eləsin, qalanlara cansağlığı bəxş eləsin.

Onu da əlavə edim ki, "Qarabağ ocağı" Özbəkistandan qayıtdıqdan iki gün sonra - 1989-cu ilin mayında Şuşada keçirilən "Xarıbülbul" I Beynəlxalq Musiqi Festivalında iştirak edərək, qalib kimi xüsusi diplomla mükafatlandırılmış və "Xalq kollektivi" adına layiq görülmüşdü.

Yağı düşmənin torpaqlarımıza etdiyi təcavüzkar əməllər bütün fəaliyyət sahələri kimi, mədəniyyət və incəsənət sahəsinə də, o cümlədən, "Qarabağ ocağı" folklor kollektivinin işinə də ağır zərbələr vurdu. Ancaq yaddaşımıza unudulmaz xatirələr yazan bu kollektivə 34 il əvvəl göstərilmiş sevginin, dərin tarixi köklərə bağlı olan Özbəkistan-Azərbaycan qardaşlığının təkrarını bu gün Füzulidə inşa olunmuş Mirzə Uluqbəy adına 1 nömrəli tam orta məktəbin timsalında yenidən görürük.

İşğaldan azad olunmuş Füzuli şəhəri bu gün özünün fərəhli və xoşbəxt günlərini yaşayır. İndi Füzuli şəhəri "Ətirli güllər vadisi"ne çevrilməkdədir. Yolum açıq olsun, Vətən! Qoy sənə dörd bir yanın "Ətirli güllər vadisi"ne çevrilsin.

Bu bəxtiyar və şanlı günlər elə-belə əldə olunmayıb. 1988-ci ildən başlayan, torpaqlarımız işğaldan azad olunana qədər gedən qarlı döyüşlərdə Azərbaycanın bütün bölgələri olduğu kimi, Füzuli rayonu da yüzlərlə şəhid verib. Döyüşlərdə xüsusi qəhrəmanlıq nümayiş etdirən Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları mayor Rasim İbrahimov, kapitan Elxan Zülfiqarov, baş leytenant Pəhlivan Fərzəliyev, Faiq Rəfiyev, baş leytenant Səid Rəşidzadə, baş çavuş Seymur Məmmədov, çavuş Bəşir Kərimov, Vətən uğrunda canını fəda edən oğullarımız polkovnik-leytenant Sənan Axundov, Elxan Yusifov, Yavər İsgəndərov, Şükürov Fəzail, Bakir Quliyev, Rafiq Cəfərov, Abasəd Muradov, Büsat Qurbanov, Yaşar Sadıqov, Elxan Əliyev, Güllal Əliyev, Mayis Əsədov, Əli Hüseynov, Ərzənalı Ərzənalıyev, Əli Abbasov, Ernest Hüseynov, İlyas Sultanov, Əli Cavadov, Sərvan Heydərov, Tərhan Əliyev, Nizami Əmirov, Nazim Quliyev, Mahir Mikayılov, Marks Hacıyev, Azər Əhmədov, Şikar Əhmədov, Bəxtiyar Əzimov, Aydın Güllüşov, Azad Əliyev, Alim Məmmədov, Səfa Məmmədov, Qürbət Məmmədov, Muğan Əliyev, Ziyad Muradov, Ceyhun Nüsrətli, Elşəfa Əliyev, Tural Qubətov, Məzahir Göyüşov, Nicad Hacıyev, Elmür Ağayev, Sənan Hüseynov, Elnur Cəfərov, Məhəmmədəli İbrahimov, Fərid Misirli, Şamil Əliyev, Fikrət Məmmədov, eləcə də digər neçə-neçə igid oğullarımız Qarabağın müdafiəsi və düşmənlərdən azad edilməsi uğrunda Birinci və İkinci Qarabağ müharibəsində, eləcə də 19 sentyabr 2023-cü il tarixində aparılan antiterror tədbirlərində Vətən uğrunda canlarını fəda edərək şəhidlik zirvəsinə ucalıblar.

Allah bu xoş günləri bizlərə nəşib edən bütün şəhidlərimizə qəni-qəni rəhmət eləsin, qəbirləri nurla dolsun, ruhları şad olsun!

Yaşasın suveren və müstəqil Azərbaycan!
Qarabağ Azərbaycandır!